

גילוי דעת דיקני/ות פקולטות למשפטים בישראל

אנו, דיקניות ודיקנים של פקולטות למשפטים באוניברסיטאות ובמכללות בישראל, מבקשים להתריע בפני איומים ממשיים על צביונה הדמוקרטי והמכיל של מדינת ישראל ועל עקרונות היסוד של שיטת המשפט שלה. עם פרסומם של קווי היסוד של הממשלה החדשה וההסכמים הקואליציוניים השונים, ואף ביתר שאת לאחר פרסום תכניתו של שר המשפטים הנכנס לשינויים במערכת המשפט והממשל בישראל, מסתמן שהממשלה החדשה מבקשת לבצע שינוי קיצוני במבנה החוקתי של מדינת ישראל ובמערכת המשפט שלה. זאת, באופן שיסיר מעל הממשלה והכנסת מנגנונים חשובים של איזון, בקרה ובקורת, הנדרשים והמתקיימים בכל מדינה דמוקרטית הפועלת על פי עקרונות של הפרדת הרשויות. שינוי קיצוני זה עלול לפגוע בכל אחת ואחד מאיתנו. כמי שאמונים על החינוך המשפטי בישראל, אנו קוראים בשעה זו לשמור על האיתנות והעצמאות של מערכות המשפט כמו גם של המשטר הישראלי ולהימנע מקידום תמורות משטריות גורפות ומהירות אשר עלולות לטלטל ולפגוע בכל אלה.

שינויים מעין אלו המקודמים על ידי הממשלה כיום צריכים להיעשות בהלימה לחזון ולעקרונות היסוד של השיטה אשר תוחמים ומגבילים אותה מימים ימימה, ללא קשר להשתייכות פוליטית. אנו קוראים לקידום רב-שיח חוצה גבולות ומגזרים לדיון במהלכים מסוג זה במערכת המשפט ובחברה בכלל. למותר לציין, כי אין די בקיום שימועים רגילים בוועדות הכנסת לשם כך. בניית הסכמות חברתיות רחבות הנוגעות ליסודות המשטר צריכה להיעשות תוך תהליך משתף עם כל רמות וחלקי החברה, מתוך כוונה חיובית, כבוד הדדי, חשיבה מורכבת ומבוססת ידע, וקידום שיח צרכים ואינטרסים המכוון לחיזוק מערכות יחסים לטווח ארוך ולמציאת פתרונות יצירתיים מוסכמים. מהפכות משטריות מהירות אינן דרך הולמת ליצירת שינויים בני-קיימא. ממשלת ישראל והנהגתה הם האחראים לקיום רב-שיח זה ואנו נכונים לפעול לשם כך דרך קיום שולחנות עגולים, כנסים, ומעגלי שיח המייצגים את כל חלקי החברה הישראלית.

מעבר להליך הפגום והחפוז, אנו מוטרדים מאוד, לגופם של דברים, מהשינויים המוצעים כעת. בין השאר, שינויים אלה מבקשים להכפיף את מינוייהם (ואף חמור מכך, גם את קידומם ופיטוריהם) של כלל השופטים והשופטות במדינת ישראל לרוב העיתי בכנסת ובכך לשנות באבחה אחת את שיטת מינוי השופטים אשר שיקפה איזון חברתי מוסכם, ולהפוך את הרשות השופטת לכפופה כמעט לגמרי לקואליציה; לצמצם מאוד, עד כדי ביטול, את עילת חוסר הסבירות – שהיא עילה חשובה במשפט הציבורי המאפשרת להתאים את החוק למציאות משתנה והמגינה על הפרט ועל הציבור ממעשי מנהל שרירותיים; להתיימר לבטל, באמצעות 'פסקת התגברות' חזקה, את יכולתו של בית המשפט העליון לבקר את חקיקת הכנסת, גם אם זו פוגעת בערכים חברתיים ואנושיים בסיסיים ביותר כגון חירות, שוויון וכבוד האדם; ולפגוע קשות במקצועיות ועצמאות השירות הציבורי על כל דרגיו (לרבות בשידור הציבורי) - פגיעה הבאה לידי ביטוי גם בערוצים פסולים כגון 'רשימות שחורות' של אנשי ממשל ציבוריים, ובמינויים בלתי מקצועיים.

המדובר בהצעות לשינויי משטר וממשל העלולים לפגוע קשות הן ברכיב הדמוקרטי והפלורליסטי והן ברכיב היהודי של המדינה, במיוחד כשהם מיושמים בבת אחת ובחטף. יישומם עלול להפוך את ישראל

למדינה שבה יש בפועל שלטון אחד – שכן הכנסת והממשלה נשלטות ממילא על ידי הקואליציה. ההצעות מרחיקות הלכת עלולות לדחוק הצידה את ערך השוויון, לפגוע אנושות בהגנה על מיעוטים ועל הפרט, ולצמצם קשות את העצמאות הקריטית של מערכת השיפוט. רכיבים שונים בהסכמים הקואליציוניים, ומשקלם המצטבר, והצעות חוק שכבר הוגשו, מעלים חשש כבד ששינויים אלה יאפשרו להתיר הפליה פסולה והדרה כנגד קבוצות שונות, לרבות בני אדם שאינם אזרחי המדינה (אף שהם נתונים לשליטתה), ולהעדיף באופן לא סובלני את הדת היהודית על חשבון הכרה במגוון הדתי והחברתי במדינה.

אנו מדגישים כי כל כנסת וממשלה נבחרות לא רק צריכות אלא אף מחויבות לקדם שינויי מדיניות, והמגמה לצמצם את כוחם של גורמים משפטיים בהכרעות מדיניות מובנת אף היא. הן גם רשאיות לשנות סדרי ממשל שונים. זוהי תמציתו של משטר דמוקרטי המבקש לבטא את מאווייהם המגוונים של כלל האזרחיות והאזרחים. אולם דמוקרטיה אין משמעה שקיימת זהות מלאה בין השלטון לבין העם בכל רגע נתון, ככל שיוגדר, ובוודאי שכך כשהעם מורכב מקבוצות רבות ומגוונות. אזרחי ואזרחיות ישראל הם בעלי דתות שונות, הזדהויות אתניות ולאומיות שונות, נטיות מיניות שונות, ואמונות שונות. חובה על השלטון להגן על מגוון זה ולכבד אותו בכל הסדר שיתגבש.

כמי שאמונים על חינוך משפטי העתיד, ומתוך מחויבותנו המקצועית לעצמאות מערכת המשפט אנו קוראים להימנע משינויי המשטר החפוזים ומרחיקי הלכת המוצעים עכשיו, וקוראים לחיזוק הערכים המשותפים ומושכלות היסוד של כבוד האדם וסובלנות שבבסיס מדינת ישראל יהודית ודמוקרטית, אשר כפי שנקבע במגילת העצמאות "תהא מושתתת על יסודות החירות, הצדק והשלום לאור חזונו של נביאי ישראל; תקיים שוויון זכויות חברתי ומדיני גמור לכל אזרחיה בלי הבדל דת, גזע ומין; תבטיח חופש דת, מצפון, לשון, חינוך ותרבות; תשמור על המקומות הקדושים של כל הדתות; ותהיה נאמנה לעקרונותיה של מגילת האומות המאוחדות".

פרופ' מיכל אלברשטיין, דיקנית הפקולטה למשפטים, אוניברסיטת בר-אילן

פרופ' ישי בלנק, דיקן הפקולטה למשפטים, אוניברסיטת תל אביב

פרופ' תומר ברודי, דיקן הפקולטה למשפטים, האוניברסיטה העברית בירושלים

פרופ' ליאור זמר, דיקן הפקולטה למשפטים, אוניברסיטת רייכמן

פרופ' טל ז'רסקי, דיקן הפקולטה למשפטים, אוניברסיטת חיפה

ד"ר רותי לבנשטיין-לזר, דיקנית הפקולטה למשפטים, המכללה למינהל

פרופ' גילה סטופלר, דיקנית הפקולטה למשפטים, המרכז האקדמי למשפט ולעסקים

ד"ר עידו עשת, ראש בית הספר למשפטים, המכללה האקדמית ספיר

* מדובר בגילוי דעת אישי של החתומים והוא אינו מייצג את דעת המוסדות שבהם אנו מכהנים/ות